Przegląd Sejmowy
nr 2(169)/2022, s. 85–108; https://doi.org/10.31268/PS.2022.100

Izabela Kraśnicka*

Dwukrotny impeachment prezydenta Donalda Trumpa jako precedens w historii Stanów Zjednoczonych Ameryki

Double impeachment of President Donald Trump as a precedent in the history of the United States of America

In January 2021, an unusual precedent was set in the history of the political system of the United States. For the second time in a single term, an incumbent president was impeached by the House of Representatives of the U.S. Congress. Due to the unusual circumstances of the expiration of the president's term and the change in the balance of power in the upper chamber, the Senate hearing of the charges was accompanied by legal problems of a constitutional nature, for which answers had to be sought in the Constitution itself and in the possible previous practice of Congress. The analysis of Donald Trump's second impeachment, as the aim of the presented article, seems necessary not only to historically document the specifics of the subsequent acquittal, but also to indicate the dissimilarities accompanying this particular political process.

Keywords: presidential impeachment, Constitution of the United States, Donald Trump, Senate

---

W styczniu 2021 r. doszło do niezwykłego precedensu w historii systemu politycznego Stanów Zjednoczonych Ameryki. Urzędujący prezydent po raz drugi w czasie jednej kadencji postawiony został w stan oskarżenia w ramach procedury impeachmentu przez Izbę Reprezentantów amerykańskiego Kongresu. Ze względu na niecodzienne okoliczności towarzyszące końcowi kadencji prezydenta oraz zmiany układu sił w izbie wyższej senackiej rozprawie nad zarzutami towarzyszyły problemy prawne natury konstytucyjnej, których rozwiązania należało szukać w samej Konstytucji Stanów Zjednoczonych oraz ewentualnej wcześniejszej praktyce Kongresu. Analiza drugiego impeachmentu Donalda Trumpa, jako cel prezentowanego artykułu, wydaje się konieczna nie tylko do historycznego udokumentowania specyfiki kolejnego uniewinnienia, lecz także wskazania odmienności towarzyszących temu szczególnemu procesowi politycznemu.

Słowa kluczowe: impeachment prezydenta, Konstytucja Stanów Zjednoczonych, Donald Trump, Senat

---

* **Dr hab. Izabela Kraśnicka**
Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Prawa, Polska
University of Białystok, Faculty of Law, Poland
krasnicka@uwb.edu.pl, https://orcid.org/0000-0001-9684-6681

Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)

I. Wprowadzenie

Uruchomienie amerykańskiej procedury impeachmentu dwa razy wobec jednego prezydenta wydaje się sprzeczne z historycznie udokumentowanym niedowierzaniem w efektywne zastosowanie tej procedury oraz z zakresem jej faktycznego wykorzystania w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Thomas Jefferson w 1819 r. pisał bowiem wprost o słabej konstrukcji mechanizmu i podnosił, że „impeachment nie jest nawet strachem na wróble"[1]. Zwolenników ustanowienia impeachmentu jako swoistego oręża kontroli władzy ustawodawczej nad wykonawczą nie brakowało wśród obradujących jeszcze wcześniej na konwencji konstytucyjnej i nawet najzagorzalsi orędownicy silnej władzy prezydenckiej nie byli mu przeciwni, a głosy krytyki nie zdołały przekonać większości twórców amerykańskiej ustawy zasadniczej[2].

Jednak przez 230 lat obowiązywania Konstytucji Stanów Zjednoczonych, aż do 2019 r., tego „odstraszającego" instrumentu praktycznie użyto jedynie kilkanaście razy, w tym formalnie uruchomiono go jedynie wobec trzech urzędujących prezydentów[3]. Donald Trump jest czwartym prezydentem w amerykańskiej historii, wobec którego rozpoczęło się postępowanie, i trzecim postawionym w stan oskarżenia przez Izbę Reprezentantów (izbę niższą Kongresu), ale pierwszym, wobec którego ten organ ustawodawczy zrobił to dwukrotnie i to w ciągu jednej kadencji, w odstępie zaledwie roku.

W pierwszym postępowaniu w lutym 2020 r. Senat ostatecznie uniewinnił D. Trumpa. Po fatalnych wydarzeniach z 6 stycznia 2021 r. na Kapitolu (na 14 dni przed objęciem urzędu przez nowo wybranego prezydenta elekta Joego Bidena) w trybie pilnym rozważane były przez Partię Demokratyczną mechanizmy odsuwające prezydenta od władzy, to jest uruchomienie procedury opisanej w XXV Poprawce do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, czyli odebranie władzy poprzez odpowiednie oświadczenia właściwej reprezentacji władzy wykonawczej oraz drugi impeachment. Wobec odrzucenia możliwości zastosowania sekcji 4 XXV Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych przez wiceprezydenta Mike'a Pence'a doszło do pierwszego w historii tego państwa ponownego postawienia prezydentowi zarzutów w trybie impeachmentu.

Celem prezentowanego artykułu jest analiza wydarzeń związanych z drugą próbą postawienia w stan oskarżenia prezydenta D. Trumpa przez amerykański Kongres w trybie

---

[1] *Thomas Jefferson to Spencer Roane*, *6 September 1819*, Founders Online, National Archives, <https://founders.archives.gov/documents/Jefferson/03-15-02-0014>, dostęp 15 I 2021. Jeśli nie zaznaczono inaczej, wszystkie cytaty pochodzące ze źródeł anglojęzycznych – tłumaczenie własne.

[2] R.M. Małajny, *Doktryna podziału władzy „Ojców Konstytucji" USA*, Uniwersytet Śląski, Katowice 1985, s. 240–241.

[3] Większość procesów impeachmentu prowadzona była w odniesieniu do sędziów federalnych. Pierwszy raz uruchomiono tę procedurę wobec prezydenta Andrew Johnsona w 1868 r., drugi raz wobec prezydenta Richarda Nixona w 1974 r. (Nixon zrezygnował z urzędu przed formalnym głosowaniem nad zarzutami w Izbie Reprezentantów, zatem procedurę rozpoczęto, ale nie postawiono go w stan oskarżenia) oraz wobec Billa Clintona w 1998 r. *Vide* np. P. Horts, *The Politics of Removal: The Impeachment of a President*, [w:] *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy*, red. M.T. Oswald, Palgrave Macmillan, Cham 2020, s. 63–104; J.R. Broughton, *Conviction, Nullification, and the Limits of Impeachment as Politics*, "Case Western Reserve Law Review" 2017, vol. 68, s. 275–315.

art. II Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Zagadnienie to wydaje się szczególnie istotne w kontekście sytuacji bezprecedensowej politycznie i prawnie. Odpowiedzieć bowiem należy na pytanie, czy rozprawa i głosowanie w Senacie mogły zostać przeprowadzone wobec prezydenta, który w tym czasie przestał pełnić swój urząd, innymi słowy, czy dopuszczalny jest tzw. *late impeachment* i jakie niesie za sobą konsekwencje.

Punktem wyjścia staje się hipoteza, iż postępowanie przeprowadzone w amerykańskim Kongresie na przełomie stycznia i lutego 2021 r. potwierdza unikalny charakter procedury impeachmentu będącego procesem *stricte* politycznym, a także silne ugruntowanie zwyczajowych tradycji i precedensu w postępowaniach prowadzonych przez władzę ustawodawczą w tej sferze. Do osiągnięcia celu i zweryfikowania hipotezy należało w początkowej fazie wykorzystać metodę historyczną, dalej – metodę porównawczą, uzupełniająco – metodę językową oraz w pełniejszym zakresie – metodę formalno-dogmatyczną.

Analizowane problemy w dużej mierze odnosiły się do bieżących wydarzeń, co uzasadnia wykorzystanie w tekście licznych odniesień do źródeł prezentowanych w amerykańskich mediach.

II. Podstawy prawne impeachmentu w Konstytucji Stanów Zjednoczonych i aktach Kongresu

Negatywna odpowiedź wiceprezydenta M. Pence'a na wezwanie do natychmiastowego odsunięcia prezydenta D. Trumpa od władzy w trybie sekcji 4 XXV Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych[4] oznaczała, że Partii Demokratycznej pozostało ponowne uruchomienie procedury impeachmentu.

W szerszym kontekście Konstytucja Stanów Zjednoczonych zakazuje stanowienia tzw. *Bill of Attainder*, czyli prawa wymierzonego przeciwko jednostkom w formie orzeczeń władzy ustawodawczej o utracie praw publicznych i konfiskacie mienia bez procesu sądowego. Impeachment jako forma usunięcia z urzędu konkretnej osoby jest zatem wyjątkiem od ogólnej reguły[5].

---

[4] Do wydania oświadczenia o niezdolności do sprawowania władzy przez prezydenta D. Trumpa Izba Reprezentantów wezwała wiceprezydenta M. Pence'a: H. Res. 21 – *Calling on Vice President Michael R. Pence to convene and mobilize the principal officers of the executive departments of the Cabinet to activate section 4 of the 25th Amendment to declare President Donald J. Trump incapable of executing the duties of his office and to immediately exercise powers as acting President*, Jan. 11, 2021, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/21>, dostęp 25 I 2021. Wiceprezydent odpowiedział w liście adresowanym do przewodniczącej Izby Reprezentantów Nancy Pelosi, że działania takie nie leżą w interesie amerykańskiego narodu i ustanowiłyby „straszliwy precedens". *Letter to Speaker Nancy Pelosi on 25th Amendment Resolution*, January 12, 2021, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/letter-speaker-nancy-pelosi-25th-amendment-resolution/>, dostęp 15 II 2021.

[5] Artykuł I sekcja 9 Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki w tłumaczeniu A. Pułły, wersja opublikowana na stronie Sejmu RP, <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html>, dostęp 15 I 2021 [dalej: Konstytucja Stanów Zjednoczonych]. Szerzej m.in. P. Laidler, *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, s. 65–66; M. Steilen, *Bills of Attainder*, "Houston Law Review" 2016, vol. 53(3), s. 767–907.

Punktem wyjścia jest sekcja 4 art. II, która stanowi: „Prezydent, wiceprezydent i każdy funkcjonariusz cywilny Stanów Zjednoczonych zostaje usunięty z urzędu w razie postawienia przez Izbę Reprezentantów w stan oskarżenia i skazania za zdradę, przekupstwo lub inne ciężkie przestępstwa albo przewinienia"[6]. Przepis ten w pierwszej kolejności określa zatem katalog osób, wobec których impeachment może być zastosowany. Sformułowanie „każdy funkcjonariusz cywilny Stanów Zjednoczonych" oznacza szeroką grupę podmiotów, do której przynależą urzędnicy i sędziowie mianowani w procedurach federalnych, zwykle przez prezydenta za radą i zgodą Senatu[7]. W dalszej części znajduje się potwierdzenie, że procedura uruchamiana jest przez Izbę Reprezentantów, która konstruuje artykuły impeachmentu (*Articles of Impeachment*), czyli akt oskarżenia, a zatem odgrywa rolę prokuratora. Jest to oczywiste potwierdzenie, że usunięcie z urzędu to proces polityczny, w którym klasyczne role prokuratorskie i sądowe (tak sędziego, jak i ławy przysięgłych, które w dalszym postępowaniu przejmuje Senat) przypisane są organom władzy ustawodawczej. Warto w tym momencie wskazać, że zgodnie z art. I Konstytucji Stanów Zjednoczonych Izba Reprezentantów ma wyłączne prawo stawiania przed Senatem wyższych funkcjonariuszy w stan oskarżenia[8], a do przegłosowania zarzutów wystarcza zwykła większość głosów[9].

Najbardziej niejasnym elementem przepisu sekcji 4 art. II jest fragment wyznaczający podstawy do wszczęcia procedury impeachmentu, czyli zakres działań, za które urzędnik może zostać postawiony w stan oskarżenia. Nie budzą większych wątpliwości przesłanki określone jako zdrada i przekupstwo. Pierwszą zdefiniowano w samej Konstytucji Stanów Zjednoczonych[10], a druga nie nastręcza trudności interpretacyjnych[11]. Najmniej jasne, a jednocześnie najbardziej pojemne interpretacyjnie, pozostaje sformułowanie „inne ciężkie przestępstwa albo przewinienia". Mamy tu do czynienia z dwiema kategoriami działań – ciężkimi przestępstwami oraz przewinieniami, które muszą być

[6] Artykuł II sekcja 4 Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

[7] W praktyce impeachment stosowany był do tej pory wobec prezydentów, sędziów federalnych, jednego sekretarza obrony oraz jednego senatora, przy czym postępowanie wobec senatora Williama Blounta zawieszono. Pełna lista znajduje się w *About Impeachment. Senate Trials*, <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment/impeachment-list.htm>, dostęp 15 I 2021. Na temat specyfiki procedury impeachmentu i jej konstytucyjnego umocowania *vide* m.in. A. Broderick O.P., *Citizens' Guide to Impeachment of a President: Problem Areas*, "Catholic University Law Review" 1973, vol. 23(2), s. 205–254; P.B. Kurland, *Watergate, Impeachment, and the Constitution*, "Mississippi Law Journal" 1974, vol. 45, s. 531–600; A.R. Amar, *On Impeaching Presidents*, "Hofstra Law Review" 1999, vol. 28(2), s. 291–341.

[8] Artykuł I sekcja 5 Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

[9] E. Rybicki, M. Greene, *The Impeachment Process in the House of Representatives*, Congressional Research Service R45769, November 14, 2019, s. 8–9, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45769.pdf>, dostęp 15 II 2021.

[10] „Zdradą przeciwko Stanom Zjednoczonym może być tylko prowadzenie przeciwko nim wojny albo łączenie się z ich wrogami, udzielanie im pomocy i poparcia. Skazanym za zdradę można być tylko wówczas, gdy sam fakt zostanie wyraźnie stwierdzony zeznaniami dwu świadków albo przyznany na publicznej rozprawie". Artykuł III sekcja 3 Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

[11] R.M. Małajny, *op. cit.*, s. 244.

traktowane jako lżejsze wykroczenia[12]. Impeachment od początku miał być procesem o charakterze politycznym, którego podstawy musiały wykraczać poza ramy prawnokarne. Jednak wobec braku precyzyjnej definicji czy przykładów katalog czynów pozostaje otwarty. Spory o ich zakres trwają od czasów debat konwencji filadelfijskiej, podczas której negocjowano tekst Konstytucji Stanów Zjednoczonych[13]. Jednocześnie to właśnie za ciężkie przestępstwa i przewinienia uruchamiane były wszystkie procedury usunięcia z urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki[14].

Zgodzić się należy ze stanowiskiem, znanym jako doktryna Geralda Forda, że ostatecznie to, które działania stanowią źródło sformułowania zarzutów oraz która z trzech kategorii czynów zostanie wybrana jako podstawa aktu oskarżenia, zależy jedynie od decyzji Izby Reprezentantów, mającej wyłączne prawo do przeprowadzenia pierwszego etapu procedury usunięcia z urzędu[15].

Druga część postępowania toczy się w Senacie, który zgodnie z przepisami Konstytucji Stanów Zjednoczonych „jest wyłącznie uprawniony do sądzenia w sprawach, w których nastąpiło postawienie w stan oskarżenia przez Izbę Reprezentantów"[16]. Senat odgrywa rolę sądu i ławy przysięgłych i jednocześnie decyduje o winie i wymiarze kary wobec oskarżonego, a do tego w trybie impeachmentu potrzeba większości 2/3 członków obecnych na posiedzeniu. Jeśli oskarżonym jest prezydent, przewodnictwo obrad Senatu obejmuje przewodniczący Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych[17].

Dalej Konstytucja Stanów Zjednoczonych wskazuje, że wyrok Senatu uznający winę może skutkować jedynie karą usunięcia z urzędu oraz utratą zdolności do przyjęcia i pełnienia w służbie Stanów Zjednoczonych Ameryki jakiejkolwiek zaszczytnej funkcji honorowej lub odpłatnej. Wykorzystanie procedury impeachmentu do usunięcia

---

[12] W oryginale mowa jest o „high crimes and misdemeanors", co w innych przekładach tekstu amerykańskiej ustawy zasadniczej tłumaczone jest jako „zbrodnie i wykroczenia". Tak P. Laidler, *Konstytucja Stanów Zjednoczonych...*, s. 88. Sformułowanie to stanowi spory problem interpretacyjny. By je zrozumieć, trzeba sięgnąć do okoliczności historycznych i nacisków George'a Madisona na to, by w tekście Konstytucji Stanów Zjednoczonych pojawiło się sformułowanie *misdemeanor*, na wypadek gdyby np. prezydent, zgromadziwszy mniejszość stanów, ratyfikował traktat kosztem innych stanów. G.L. McDowell, *High Crimes and Misdemeanors: Recovering the Intentions of the Founders*, "George Washington Law Review" 1999, vol. 67, s. 626 i n.

[13] Szerzej na ten temat J. Jaskiernia, *Zagadnienie podstaw do wszczęcia procedury impeachment przeciwko urzędnikom federalnym w prawie i praktyce ustrojowej Stanów Zjednoczonych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1975, nr 4, s. 119–134.

[14] Prezydentowi A. Johnsonowi zarzucono naruszenie ustawy o kadencyjności, prezydent B. Clinton oskarżony był o krzywoprzysięstwo. Szerzej M.J. Gerhardt, *The Historical and Constitutional Significance of the Impeachment and Trial of President Clinton*, "Hofstra Law Review" 1999, vol. 28, s. 364 i n.; J.R. Broughton, *op. cit.*, s. 299 i n.

[15] Zgodnie z wypowiedzią G. Forda przestępstwem uprawniającym do impeachmentu jest to, co większość Izby Reprezentantów uzna za właściwe w danym momencie historii. F.O. Bowman III, S.L. Sepinuck, *High Crimes and Misdemeanors: Defining the Constitutional Limits on Presidential Impeachment*, "Southern California Law Review" 1999, vol. 72, s. 1519.

[16] Artykuł I sekcja 3 Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

[17] Artykuł I sekcja 3 Konstytucji Stanów Zjednoczonych.

z urzędu i orzeczenia o zakazie pełnienia urzędu w przyszłości nie zamyka drogi przed pociągnięciem danego funkcjonariusza do odpowiedzialności w postępowaniach przed sądami powszechnymi[18].

Wskazane powyżej przepisy wyczerpują konstytucyjne podstawy procedury impeachmentu. Szczegółowe regulacje zawarte są w dokumentach wewnętrznych obu izb Kongresu.

W tym miejscu podkreślić należy, że większość 2/3 głosów w Senacie konieczna jest do przegłosowania artykułów impeachmentu, co oznacza uznanie osoby poddanej procedurze za winną postawionych jej zarzutów, a w konsekwencji usunięcie z urzędu. Natomiast utrata zdolności do pełnienia publicznej funkcji w przyszłości to odrębna sankcja. By móc ją nałożyć, trzeba przeprowadzić odrębne głosowanie, a to można zorganizować tylko wtedy, gdy zarzuty (zatem wina) zostaną wcześniej uznane przez Senat. W tym osobnym głosowaniu Konstytucja Stanów Zjednoczonych nie wymaga wprost większości 2/3 głosów, dlatego praktyka senacka konsekwentnie uznaje, że wystarczająca jest tu zwykła większość, a zatem przy pełnym składzie głosującym – 51 głosów[19].

Decydując o winie urzędnika postawionego w stan oskarżenia, senatorowie nie są związani standardem dowodowym stosowanym w postępowaniu karnym, to jest konstytucyjnym wymogiem udowodnienia winy ponad uzasadnioną wątpliwość.

---

[18] Artykuł I sekcja 3 Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Konstytucja w tym miejscu wprost wskazuje na proces karny (*Indictment, Trial, Judgment and Punishment* – oskarżenie, proces, wyrok i kara). Dodać należy, że w 1997 r. Sąd Najwyższy w sprawie Clinton *vs.* Jones uznał, że urzędujący prezydent nie może być pozwanym w procesie cywilnym za działania z okresu sprawowania urzędu do czasu zakończenia kadencji. Konstytucjonaliści amerykańscy mają rozbieżne poglądy na temat interpretacji przepisów w zakresie możliwości oraz kolejności ewentualnych postępowań wobec urzędującego prezydenta. *Vide* S.L. Bloch, *Can We Indict a Sitting President?*, foreword to *Ought a President of the United States Be Prosecuted*, "Nexus" 1997, vol. 2, s. 7–10. D. Trump, jako były prezydent, musi się natomiast liczyć z pozwami sądowymi w całym kraju w sprawach cywilnych (majątkowych), podatkowych, a także karnych – w związku z jego zaangażowaniem w wydarzenia z 6 stycznia 2021 r. i próbą wpłynięcia na wynik wyborów. D.A. Fahrenthold, A. Gardner, S. Jacobs, S.S. Hsu, *Trump Faces an Onslaught of Legal Problems, as Investigations and Dozens of Lawsuits Trail Him from Washington to Florida*, "The Washington Post", Mar. 20, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/trump-investigations-lawsuits/2021/03/17/1ca3806c-8379-11eb-81db-b02f0398f49a_story.html>, dostęp 21 III 2021.

[19] E. Rybicki, M. Greene, *The Impeachment Process in the Senate*, Congressional Research Service R46185, January 21, 2020, s. 4–19, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45769.pdf>, dostęp 25 I 2021. Podczas procesu sędziego Halsteda Lockwooda Rittera w 1936 r. formalnie padło pytanie o większość konieczną do przegłosowania dyskwalifikacji do pełnienia w przyszłości funkcji publicznych. Odpowiedzią było wskazanie praktyki senackiej z procesu sędziego Roberta Wodrowa Archbalda z 1907 r., kiedy zastosowano zasadę zwykłej większości głosów. Wskazać jednak należy, że pojawiają się w literaturze głosy argumentujące konieczność stosowania większości 2/3 także i w tym głosowaniu, które stosowaną praktykę senacką uznają za sprzeczną z tekstem i strukturą konstytucji. M.J. Gerhardt, *The Federal Impeachment Process. A Constitutional and Historical Analysis*, 3rd ed., The University of Chicago Press, Chicago–London 2000, s. 7879; J.D. Feerick, *Impeaching Federal Judges: A Study of the Constitutional Provisions*, "Fordham Law Review" 1970, vol. 39(1), s. 45–47.

W toku przeprowadzania procedur Senat odmówił ustanowienia standardu dowodowego dla uznania zarzutów postawionych w procedurze impeachmentu, zatem senatorowie decydowali indywidualnie, co wzmocniło charakter polityczny postępowania[20].

Reguły procedowania impeachmentu w Izbie Reprezentantów oparte są na zasadach i precedensach zebranych w *House Practice: A Guide to the Rules, Precedents, and Procedures of the House*[21]. W dokumencie tym rozdział 27 poświęcony jest procedurze usunięcia z urzędu urzędnika federalnego[22]. Dokument Senatu, w którym zawarte są odpowiednie reguły postępowania w procedurze impeachmentu, to *Procedure and Guidelines for Impeachment Trials in the United States Senate*[23]. Koniecznym uzupełnieniem stają się protokoły z sesji zakończonych procedur impeachmentu, które wskazują na obowiązującą w danym procesie praktykę i wyznaczają precedensy dla poszczególnych etapów[24]. W praktyce za każdym razem przygotowywany jest regulamin konkretnego postępowania, w którym ustalane są szczegółowe kwestie proceduralne, w tym dopuszczalność przesłuchań świadków, planowana długość postępowania itp. Szczegóły procedowania w obu izbach przytoczone będą w prezentowanym artykule w niezbędnym zakresie przy analizie najnowszych działań skierowanych wobec prezydenta D. Trumpa.

III. Pierwszy impeachment prezydenta Donalda Trumpa

Okoliczności, które doprowadziły do przygotowania zarzutów w pierwszym procesie impeachmentu D. Trumpa[25], dotyczyły tzw. sprawy ukraińskiej. Bezpośrednim powodem do działania stała się informacja sygnalisty o rozmowie telefonicznej prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki z prezydentem Ukrainy, podczas której D. Trump miał uzależnić decyzję o pomocy finansowej dla tego państwa od wszczęcia na jego terenie dochodzenia przeciwko synowi J. Bidena, potencjalnego kontrkandydata w wyborach prezydenckich

[20] Pojawiały się różne propozycje, w tym ustanowienia nowego standardu dowodowego nawiązującego do tego wykorzystywanego w postępowaniach cywilnych, a tu określanego jako „overwhelming preponderance of the evidence" (przytłaczająca przewaga dowodów). *Standard of Proof in Senate Impeachment Proceedings*, CRS Reports for Congress, 98–990 A, January 7, 1999, <https://www.everycrsreport.com/files/19990107_98-990_d6859ff270d48d7e6b8205632a91fe8cf39e1c79.pdf>, dostęp 15 I 2021.

[21] *House Practice: A Guide to the Rules, Precedents and Procedures of the House*, Y 1.2:P 88/2 (2017), <https://www.govinfo.gov/app/details/GPO-HPRACTICE-112>, dostęp 15 I 2021.

[22] *House Practice*, *op. cit.*, Chapter 27: Impeachment, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-HPRACTICE-115/html/GPO-HPRACTICE-115-28.htm>, dostęp 15 I 2021.

[23] *Procedure and Guidelines for Impeachment Trials in the United States Senate, 99th Congress 2d Session, Document 99–33, August 15, 1986*, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CDOC-99sdoc33/pdf/CDOC-99sdoc33.pdf>, dostęp 15 I 2021.

[24] J.P. Cole, T. Garvey, *Impeachment and Removal*, Congressional Research Service 7–5700, October 29, 2015, s. 17 i n., <https://fas.org/sgp/crs/misc/R44260.pdf>, dostęp 25 I 2021.

[25] Warto przypomnieć, że już w pierwszym roku prezydentury podejmowane były działania zmierzające do uruchomienia procedury usunięcia D. Trumpa z urzędu prezydenta, jednak kontrolowana przez republikanów Izba Reprezentantów odrzuciła rezolucję zawierającą artykuły impeachmentu. *Vide On Motion to Table: H. Res. 646: Impeaching Donald John Trump, President of the United States, of high misdemeanors*, <https://www.govtrack.us/congress/votes/115-2017/h658>, dostęp 25 I 2021.

w 2020 r., co uznano za próbę wykorzystania urzędu prezydenta do realizacji osobistych celów[26]. Grupa przedstawicieli Izby Reprezentantów stanęła więc przed zadaniem sporządzenia artykułów impeachmentu w celu wyliczenia zarzutów, które następnie podlegały głosowaniu, przy czym zwykła większość głosów „za" wystarcza do uznania, żeby danego urzędnika postawić w stan oskarżenia[27].

Na podstawie wniosków wyciągniętych z działań wyjaśniających sześciu komitetów i serii przesłuchań 18 grudnia 2019 r. Izba Reprezentantów głosowała nad dwoma artykułami impeachmentu, w których zawarte były odpowiednio dwa zarzuty z grupy innych ciężkich przestępstw i przewinień, to jest nadużycia władzy i obstrukcji prac Kongresu w związku z działaniami prezydenta mającymi na celu skłonienie władz ukraińskich do współpracy po to, by wpłynąć na wynik wyborów prezydenckich w 2020 r. i utrudnić śledztwo prowadzone w Kongresie poprzez zakazywanie urzędnikom władzy wykonawczej stawiennictwa w roli świadków w prowadzonych postępowaniach wyjaśniających. Pierwszy zarzut przegłosowano większością 230 do 197, a drugi – 229 do 198[28].

W kolejnym etapie artykuły impeachmentu przesyłane są do Senatu. Izba Reprezentantów nie jest tu związana żadnym terminem. W przypadku pierwszego impeachmentu D. Trumpa 15 stycznia 2020 r. Izba Reprezentantów podjęła uchwałę o przesłaniu artykułów impeachmentu do Senatu i jednocześnie wyznaczyła spośród swoich członków tzw. *impeachment managers* (zespół osób, które na rozprawie prezentują zarzuty przed Senatem)[29].

Postępowanie przed Senatem (*impeachment trial*) podlega specjalnej procedurze, której regulamin zostaje przyjęty na początku obrad w tej sprawie. Najpierw następuje oficjalne przyjęcie artykułów impeachmentu, potem ustalany jest termin przedstawienia zarzutów przez przedstawicieli Izby Reprezentantów na forum Senatu, następnie składa się przysięgę i ustala terminy oraz składa się wnioski (np. o odpowiedź od urzędnika postawionego w stan oskarżenia), a potem rozpoczyna się rozprawa wraz z postępowaniem dowodowym, podczas którego w ramach prac komitetów przesłuchiwani mogą być także świadkowie (o ile zostaną wezwani). Końcowy etap to debata w składzie całej izby, po której następuje kluczowe głosowanie nad artykułami impeachmentu decydujące o uznaniu urzędnika za winnego zarzucanych mu czynów (większością 2/3) lub uniewinnieniu go od zarzucanych czynów[30].

---

[26] S.B. Prakash, *The Age of the Winning Executive: The Case of Donald J. Trump*, "Harvard Law Review Forum" 2020, vol. 134, <https://harvardlawreview.org/2020/12/the-age-of-the-winning-executive/>, dostęp 25 I 2021; A. Jarczewska, *Stany Zjednoczone. Wielka polityka w cieniu impeachmentu*, „Rocznik Strategiczny" 2019, vol. 20, s. 204–206.

[27] E. Rybicki, M. Greene, *The Impeachment Process in the House of Representatives...*, s. 8–9.

[28] H. Res.755 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for High Crimes and Misdemeanors*, 116th Congress (2019–2020), <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/755/actions>, dostęp 25 I 2021.

[29] H. Res.798 – *Appointing and Authorizing Managers for the Impeachment Trial of Donald John Trump, President of the United States*, 116th Congress (2019–2020), <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/798>, dostęp 25 I 2021.

[30] E. Rybicki, M. Greene, *The Impeachment Process in the Senate...*, s. 4–19.

W 2020 r. większość w amerykańskim Senacie utrzymywali republikanie, a część z nich oficjalnie i kategorycznie broniła prezydenta D. Trumpa, uznając, że procedura impeachmentu w ogóle nie powinna była się pojawić. Większość ta pozwalała na przegłosowywanie odpowiednich decyzji proceduralnych przychylnych prezydentowi, łącznie z odrzuceniem wniosków o powołanie świadków czy przedstawienie odpowiednich dokumentów[31].

Ostateczne głosowanie odbyło się 5 lutego 2020 r. W odniesieniu do pierwszego zarzutu uniewinnienie przypieczętowane zostało większością 52 do 48, przy czym po raz pierwszy w historii senator (Mitt Romney) wywodzący się z tej samej partii co prezydent zagłosował za uznaniem jego winy. Drugi zarzut także odrzucono, w tym wypadku większością wszystkich głosów republikańskich senatorów 53 do 47[32], a zatem uniewinniono prezydenta. Dlatego też nie odbyło się drugie głosowanie w sprawie zakazu pełnienia przez niego urzędów publicznych w przyszłości. Tym samym D. Trump już na tym etapie przeszedł do historii jako trzeci prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki, którego postawiono w stan oskarżenia przez Izbę Reprezentantów i również po raz trzeci w historii Senat uniewinnił oskarżanego prezydenta od przedstawionych mu zarzutów.

IV. Drugi impeachment prezydenta Donalda Trumpa – procedura w Izbie Reprezentantów

W pierwszym postępowaniu mającym na celu usunięcie z urzędu prezydenta D. Trumpa poszczególne kroki proceduralne podejmowane były w pewnych odstępach czasowych, a sama decyzja o uruchomieniu impeachmentu poprzedzona została wieloma debatami tak w Izbie Reprezentantów, jak i w mediach oraz wśród ekspertów w dziedzinie politologii i prawników. Natomiast decyzję o wykorzystaniu tej procedury po raz drugi podjęto błyskawicznie w następstwie bezprecedensowych zamieszek wywołanych przez tłum zebrany na Kapitolu 6 stycznia 2021 r., czyli w dniu, w którym Kongres formalnie zatwierdzał głosy elektorskie w wyborach prezydenckich[33].

---

[31] A. Duehren, *Senate Rejects Witnesses in Trump Impeachment Trial*, "The Wall Street Journal", Jan. 31, 2020, <https://www.wsj.com/articles/trump-impeachment-trial-senators-vote-on-witnesses-11580508468>, dostęp 26 I 2021.

[32] H. Res. 755, *op. cit.*

[33] Relacje z wydarzeń na Kapitolu obiegły cały świat i stały się przedmiotem amerykańskiej i międzynarodowej debaty nad granicami protestów, potępieniem użycia siły (w tym ze skutkiem śmiertelnym) w trakcie demonstracji i w odniesieniu do procedur zapewnienia bezpieczeństwa w budynkach rządowych w obliczu zjawiska określanego jako „krajowy terroryzm". M. Obremski, *Szef FBI: atak na Kapitol uznajemy za akt „krajowego terroryzmu"*, PAP, 03.03.2021, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C825700%2Cszef-fbi-atak-na-kapitol-uznajemy-za-akt-krajowego-terroryzmu.html>, dostęp 7 IV 2021; B. Deng, *As It Happened: Police Oficer Killed in Attack on US Capitol*, BBC News Apr. 2, 2021, <https://www.bbc.com/news/live/world-56620242>, dostęp 7 IV 2021.

Wobec odmowy podjęcia działań w trybie XXV Poprawki przez wiceprezydenta M. Pence'a Izba Reprezentantów przeprowadziła szybki proces decyzyjny. Sformułowano tylko jeden zarzut w postaci pojedynczego artykułu impeachmentu. Zarzut z kategorii innych ciężkich przestępstw i przewinień[34] polegał tym razem na podżeganiu do rebelii (*incitement of insurrection*), a oparty był na dwóch przesłankach. Pierwsza to wystąpienie D. Trumpa z 6 stycznia 2021 r., w którym padły słowa podważające ważność wyników wyborów prezydenckich i w którym prezydent podkreślał konieczność „walki" o kraj („«we won this election, and we won it by a landslide» [...], «if you don't fight like hell you're not going to have a country anymore»"[35]). Druga przesłanka to rozmowa telefoniczna z 2 stycznia 2021 r. w sprawie wyborów w stanie Georgia. W rozmowie tej prezydent D. Trump wzywał Sekretarza Stanu Georgia Brada Raffenspergera do „znalezienia" odpowiedniej liczby głosów koniecznych do wygrania przez niego wyborów prezydenckich w tym stanie[36].

W konkluzji uchwały poddanej pod głosowanie stwierdzono, że D. Trump udowodnił swoim zachowaniem, że jeżeli dalej będzie sprawował urząd, to pozostanie zagrożeniem dla bezpieczeństwa narodowego, demokracji i Konstytucji Stanów Zjednoczonych oraz potwierdził, że działał w sposób rażąco niezgodny z zasadą samorządności i praworządności. Dlatego też konieczne są procedura impeachmentu, usunięcie ze stanowiska oraz dyskwalifikacja w odniesieniu do możliwości przyjęcia i pełnienia w służbie Stanów Zjednoczonych Ameryki jakiejkolwiek zaszczytnej funkcji honorowej lub odpłatnej[37].

W głosowaniu nad artykułem impeachmentu padł kolejny historyczny rekord, aż 10 członków Izby Reprezentantów z ław republikańskich głosowało bowiem za postawieniem prezydentowi zarzutu. Tym samym prezydent D. Trump po raz drugi postawiony został w stan oskarżenia, przy 232 głosach za i 197 przeciw. Głosowanie odbyło się 13 stycznia 2020 r., czyli siedem dni przed przejęciem władzy przez prezydenta elekta J. Bidena[38].

---

[34] H. Res. 24 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for High Crimes and Misdemeanors*, 117th Congress (2021–2022), <https://www.congress.gov/bill/117th-congresshouse-resolution/24>, dostęp 25 I 2021. Autorzy artykułu przywołali także tekst sekcji 3 XIV Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, zgodnie z którą: „Nie może zostać senatorem ani reprezentantem w Kongresie albo elektorem prezydenta i wiceprezydenta ani też sprawować w służbie Stanów Zjednoczonych lub poszczególnego stanu jakiegokolwiek urzędu cywilnego lub wojskowego kto poprzednio jako członek Kongresu lub funkcjonariusz Stanów Zjednoczonych albo któregokolwiek stanu złożył przysięgę na Konstytucję Stanów Zjednoczonych, a następnie wziął udział w powstaniu lub buncie przeciwko niej albo udzielał jej wrogom pomocy lub poparcia. Jednak niezdolność ta może być zniesiona przez Kongres większością dwu trzecich głosów".

[35] *Ibidem.*

[36] *Ibidem.*

[37] *Ibidem*.

[38] J. Murphy, *Trump Impeached for the Second Time*, BBC, Jan. 14, 2021, <https://www.bbc.com/news/live/world-us-canada-55645957>, dostęp 24 I 2021; R.J. Epstein, K. Glueck, *10 Republicans Voted to Impeach Trump. The Backlash Has Been Swift.*, "The New York Times", Jan. 23, 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/23/us/politics/republican-who-wont-vote-to-impeach-trump.html>, dostęp 24 I 2021.

V. Dopuszczalność głosowania w Senacie nad zarzutami wobec prezydenta, który zakończył urzędowanie

Jak bardzo nietypowy był drugi proces impeachmentu D. Trumpa, świadczą dodatkowe okoliczności, generujące pytania o dopuszczalność tzw. *late impeachment*, czyli głosowania w Senacie nad winą i potencjalnymi konsekwencjami wobec prezydenta, którego kadencja dobiegła końca. J. Biden przejął prezydenturę w Stanach Zjednoczonych Ameryki 20 stycznia 2021 r., natomiast 24 stycznia 2021 r. artykuł impeachmentu przekazany został do Senatu[39], który ustalił, że procedura rozpocznie się w drugim tygodniu lutego 2021 r.[40] Już wtedy pojawiły się wątpliwości co do tego, czy możliwe jest przeprowadzenie postępowania w Senacie w sytuacji, gdy oskarżony prezydent nie pełni już urzędu[41].

Nie bez znaczenia dla analizy podjętego zagadnienia pozostaje fakt, że amerykański system prawny (tak w płaszczyźnie stanowej, jak i federalnej) hołduje zasadzie precedensu właściwej systemom *common law*, zatem orzeczenia sądów wyższej instancji wiążą sądy niższej instancji, a dodatkowo w określonych sytuacjach sędziowie mogą uzupełnić lukę w prawie poprzez wydanie orzeczenia, które ukonstytuuje nowe rozwiązanie i stanowić będzie źródło prawa. Federalny Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych [dalej: Sąd Najwyższy] pełni funkcję najwyższego organu konstytucyjnej kontroli prawa, zatem orzeczenia dziewięcioosobowego składu sędziowskiego tego sądu zawierające interpretację przepisów konstytucyjnych mają moc równą tym przepisom i są wyrazem specyfiki amerykańskiego zdecentralizowanego modelu kontroli konstytucyjności prawa. System ten opiera się na założeniu, którego kwintesencją jest paremia *stare decisis et non quieta movere* nakłaniająca do pozostania przy wcześniej podjętej decyzji w nowo zaistniałej, ale podobnej sytuacji[42].

Impeachment nie jest jednak procesem sądowym, a politycznym. Sąd Najwyższy podkreślił to bardzo stanowczo, wydając w 1993 r. orzeczenie w sprawie, w której usuwany z urzędu sędzia federalny złożył skargę na niekonstytucyjność prowadzonej wobec niego procedury. Sędziowie Sądu Najwyższego potraktowali skargę jako sprawę polityczną, a nie prawną i w konsekwencji uznali, że władza sądownicza nie ma do odegrania żadnej roli w ocenie ważności senackich procedur impeachmentu. Sąd

---

[39] J. Herb, M. Raju, *House Delivers Impeachment Article to Senate, Triggering Only 4th Impeachment Trial of a President in US history*, CNN, Jan. 26, 2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/25/politics/impeachment-article-senate-house/index.html>, dostęp 29 I 2021.

[40] S. Res. 16 – *A Resolution to Provide for Related Procedures Concerning the Article of Impeachment Against Donald John Trump, President of the United States*, 117th Congress (2021–2022), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-resolution/16>, dostęp 30 I 2021.

[41] Na przykład A. Blake, *The GOP's Looming Impeachment Strategy: Focus on the Constitution, not Trump*, "The Washington Post", Jan. 23, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/01/23/can-you-impeach-former-president/>, dostęp 29 I 2021.

[42] Szerzej P. Laidler, *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki: od prawa do polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011, s. 62–70; I. Kraśnicka, A. Ludwikowska, *Wprowadzenie do systemu prawa Stanów Zjednoczonych*, TNOiK, Toruń 2012, s. 255–265.

Najwyższy przypomniał, że Konstytucja Stanów Zjednoczonych dyktuje tylko kilka specyficznych wymogów dotyczących tego typu rozprawy, a ich natura każe przypuszczać, że autorzy Konstytucji Stanów Zjednoczonych nie chcieli nakładać dodatkowych ograniczeń co do formy procedowania w Senacie[43].

W odniesieniu do tego wyroku warto także wrócić do okoliczności towarzyszących tworzeniu amerykańskiej ustawy zasadniczej i jej części poświęconej decyzji w sprawie kształtu procedury usunięcia z urzędu prezydenta przez władzę ustawodawczą. Oto w tym samym czasie, w którym trwały obrady konwencji konstytucyjnej w Filadelfii, w Londynie toczyła się procedura impeachmentu, w której oskarżony Warren Hastings nie pełnił już urzędu gubernatora, a właśnie w związku z pełnieniem tej funkcji postawiono mu zarzuty. Twórcy Konstytucji Stanów Zjednoczonych śledzili toczący się proces i akceptację *late impeachment* w rozwiązaniach brytyjskich, a James Madison powoływał się na ten przykład podczas debat konstytucyjnych[44].

Dodatkowym argumentem historycznym może być także fakt, że od momentu ogłoszenia Deklaracji Niepodległości w 1776 r. do 1787 r., w którym uchwalono konstytucję federalną, 10 stanów przyjęło swoje lokalne konstytucje. W pięciu z nich wprost wskazana była opcja *late impeachment*, a w żadnej jej nie zakazano[45]. W tym kontekście można zatem argumentować, że tekst Konstytucji Stanów Zjednoczonych stanowi o uruchomieniu procedury wobec urzędującego prezydenta (czy innego urzędnika federalnego) w Izbie Reprezentantów, nie stanowi natomiast wprost o konieczności pełnienia przez niego urzędu podczas rozprawy i w momencie wydawania wyroku przez Senat[46].

Nie ma jednak orzecznictwa sądowego, w którym znalazłaby się wiążąca odpowiedź na pytanie, czy Senat faktycznie może procedować usunięcie z urzędu i zakaz pełnienia funkcji publicznych w przyszłości wobec eksprezydenta. Skoro Sąd Najwyższy podpowiada, że w Konstytucji Stanów Zjednoczonych celowo nie zawarto szczegółowych rozwiązań w tej sprawie i zostawiono procedury do uregulowania samemu Senatowi, w pierwszej kolejności odpowiedzi na postawione pytanie szukać należy w odpowiednich dokumentach wewnętrznych i praktyce (precedensach) postępowania Kongresu w sprawach o impeachment.

W przywoływanym powyżej dokumencie stanowiącym przewodnik po zasadach, precedensach i procedurach Izby Reprezentantów w sekcji 2 znajduje się część zatytułowana „Skutki rezygnacji" ("Effects of resignation"), którą otwiera zdanie: „Izba i Senat

[43] Nixon *v.* United States, Supreme Court of the United States, 506 U.S. 224 (1993), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/506/224/>, dostęp 29 I 2021.

[44] Ch. Doyle, *Impeachment Grounds: Part 2: Selected Constitutional Convention Materials*, CRS Report for Congress 98-894A, Oct. 30, 1998, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/98-894>, dostęp 25 I 2021; F.O. Bownam III, *British Impeachments (1376–1787) and the Preservation of the American Constitutional Order*, "Hastings Constitutional Law Quarterly" 2019, vol. 46(4), s. 745–791; J. Jaskiernia, *op. cit.*, s. 122–123.

[45] B.C. Kalt, *The Constitutional Case for the Impeachability of Former Federal Officials: An Analysis of the Law, History, and Practice of Late Impeachment*, "Texas Review of Law and Politics" 2001, vol. 6(3), s. 29–39.

[46] *Ibidem*.

mają władzę do postawienia zarzutów i przeprowadzenia rozprawy wobec oskarżonego urzędnika, który złożył rezygnację”[47]. Jest to przepis odnoszący się do sytuacji, w której oskarżana osoba rezygnuje z urzędu, a więc zapobiega on potencjalnemu uwolnieniu się od odpowiedzialności za zarzucane czyny poprzez złożenie rezygnacji tuż przed głosowaniem dotyczącym zarzutów.

Praktyka Kongresu zna przypadki kontynuowania impeachmentu wobec osób, które nie pełnią już danej funkcji w wyniku złożonej wcześniej rezygnacji. W procedurze impeachmentu prowadzonej wobec Sekretarza Wojny Williama Wortha Belknapa, w 1876 r., po długich deliberacjach obie izby Kongresu uznały, że sekretarz (który na chwilę przed głosowaniem w Izbie Reprezentantów złożył rezygnację na ręce prezydenta) dalej może być adresatem procedury impeachmentu i postępowanie przeprowadzone zostało do końca. Podobną praktykę zastosowano w procedurze usunięcia z urzędu sędziego George’a Englisha w 1926 r. Chociaż w tym wypadku nie doszło do ostatecznego głosowania, to możliwość taką, mimo wcześniejszego złożenia rezygnacji z urzędu sędziowskiego, uznano za zgodną z obowiązującymi zasadami[48].

Nieco inna okoliczność *late impeachment* testowana była w 1797 r., kiedy William Blount – jedyny senator, wobec którego rozpoczęto procedurę impeachmentu w Izbie Reprezentantów – usunięty został ze stanowiska na mocy sekcji 5 art. I Konstytucji Stanów Zjednoczonych[49]. Wcześniej Izba Reprezentantów doszła do wniosku, że mogą mu zostać – jako senatorowi – postawione zarzuty w trybie impeachmentu. Działania Senatu polegały z jednej strony na skutecznym pozbawieniu W. Blounta miejsca w Senacie, a z drugiej – przywoływaniu go do stawienia się na rozprawę dotyczącą artykułów impeachmentu. Oskarżony nie pojawił się na senackiej rozprawie, którą mimo to kontynuowano. Pierwszym wnioskiem, nad którym debatowano, był projekt uchwały honorującej możliwość uznania W. Blounta za urzędnika podlegającego impeachmentowi. Projekt ten większość odrzuciła. Senat nie wskazał jednak, czy podstawę tej decyzji stanowił fakt, że W. Blount był senatorem, czy to,

[47] „The House and Senate have the power to impeach and try an accused official who has resigned”. *House Practice*, *op. cit.*, Chapter 27: Impeachment, § 2.

[48] *Ibidem*; J.P. Cole, T. Garvey, *Impeachment and Removal...*, s. 15–17. W procesie W.W. Belknapa Senat najpierw przegłosował (większością 37 do 29), że *late impeachment* jest możliwy, a potem uniewinnił go od stawianych zarzutów. *Vide* J.P. Cole, T. Garvey, *The Impeachment and Trial of a Former President*, Congressional Research Service, LSB10565, Jan. 15, 2021, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10565>, dostęp 26 I 2021; J. Turley, *Senate Trials and Factional Disputes: Impeachment as a Madisonian Device*, “Duke Law Journal” 1999, vol. 49(1), s. 53–57. Co ciekawe, Jonathan Turley okazał się głównym autorytetem naukowym republikanów w obu procedurach impeachmentu D. Trumpa. W drugiej z nich J. Turley oficjalnie, na spotkaniu z senatorami, argumentował za niekonstytucyjnością senackiej rozprawy wobec byłego już prezydenta. S. Hughes, L. Wise, *Most Senators Reject Constitutionality of Trump Impeachment*, “The Wall Street Journal”, Jan. 26, 2021, <https://www.wsj.com/articles/republicans-challenge-trump-impeachment-trial-11611683182>, dostęp 30 I 2021.

[49] Zgodnie z sekcją 5 art. I Konstytucji Stanów Zjednoczonych: „Każda izba może uchwalić swój regulamin, pociągać do odpowiedzialności swoich członków za niewłaściwe zachowanie się oraz większością dwu trzecich wykluczyć członka z posiedzenia”.

że wcześniej pozbawiono go urzędu w innym trybie[50]. Nie ma natomiast w historii przeprowadzania procedur przed Kongresem przykładów sytuacji, kiedy adresatem działań Senatu po przedstawieniu zarzutów impeachmentu byłby urzędnik (w tym prezydent), którego kadencja w tym czasie prawomocnie dobiegła końca.

Logiczna wydaje się argumentacja, w myśl której rezygnacja z urzędu czy zakończenie kadencji przed rozprawą w Senacie nie musi, a nawet nie może być przesłanką do zakończenia postępowania, gdyż w przeciwnym wypadku oznaczałoby to możliwość ucieczki przed odpowiedzialnością. Jako niebezpieczny jawi się potencjalny scenariusz, w którym urzędujący prezydent w ostatnich tygodniach prezydentury popełnia czyny podlegające procedurze impeachmentu i liczy, że upływ kadencji sprawi, że nałożenie na niego sankcji politycznych nie będzie możliwe (sankcje będące konsekwencją postępowań sądowych, w tym procesu karnego, oczywiście mogą być stosowane w kontekście klarownego przepisu Konstytucji Stanów Zjednoczonych w tym zakresie).

Warto podkreślić, że problem usuwania z urzędu osób, które nie pełnią już federalnych funkcji, w amerykańskiej literaturze był analizowany znaczniej wcześniej. Argumenty przemawiające za konstytucyjnością takiego procedowania opierały się na analizie tekstu Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Konstytucja Stanów Zjednoczonych bowiem, po pierwsze, rozdziela wyraźnie dwie sankcje: usunięcie z urzędu i zakaz pełnienia funkcji publicznych w przyszłości jako dwie niewyłączne możliwe konsekwencje, co sugeruje, że można je procedować niezależnie, a usunięcie z urzędu nie jest jedyną sankcją. Po drugie zaś, Konstytucja Stanów Zjednoczonych daje Senatowi prawo do sądzenia we wszystkich procedurach impeachmentu, a nie wybranych czy ograniczonych w jakikolwiek sposób[51]. Argumentami wspierającymi analizę ustawy zasadniczej w tym duchu stały się także przykłady historii powstania odpowiednich jej przepisów oraz wykształconej w tym zakresie praktyki, a w szczególności wydarzeń wskazanych powyżej w opracowaniu[52]. W analityczny i drobiazgowy sposób odnieśli się do nich autorzy – przedstawiciele Izby Reprezentantów, czyli *impeachment managers* – przesłanego do Senatu *Memorandum* w sprawie impeachmentu D. Trumpa. Obok

---

[50] *The Expulsion Case of William Blount of Tennessee (1797)*, <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/expulsion/Blount_expulsion.htm>, dostęp 27 I 2021.

[51] Tekst Konstytucji Stanów Zjednoczonych w oryginale brzmi: „The Senate shall have the sole power to try all impeachments". *U.S. Constitution*, Article 1, Section 3, Cornell Law School Legal Information Institute, <https://www.law.cornell.edu/constitution/articlei#section3>, dostęp 25 I 2021.

[52] Najpełniejszym opracowaniem jest B.C. Kalt, *The Constitutional Case for the Impeachability of Former Federal Officials: An Analysis of the Law, History, and Practice of Late Impeachment*, "Texas Review of Law and Politics" 2001, vol. 6(3), s. 16–135. Autor artykułu był aktywny medialnie w trakcie debaty nad drugim impeachmentem D. Trumpa, a jego argumenty poparło w otwartym liście ponad 150 profesorów, wykładowców amerykańskich uczelni. *Vide Constitutional Law Scholars on Impeaching Former Officers*, January 21, 2021, <https://www.politico.com/f/?id=00000177-2646-de27-a5f7-3fe714ac0000>, dostęp 26 I 2021. Argumenty te powtarzane były w tej debacie, a popierali je także eksperci do tej pory konsekwentnie związani z Partią Republikańską. Ch. Cooper, *The Constitution Doesn't Bar Trump's Impeachment Trial*, "The Wall Street Journal", Feb. 7, 2021, <https://www.wsj.com/articles/the-constitution-doesnt-bar-trumps-impeachment-trial-11612724124>, dostęp 8 II 2021.

politycznego, a nawet moralnego, nakazu przypisania odpowiedzialności D. Trumpowi za działania, z którymi wiążą się stawiane mu zarzuty, w *Memorandum* wyliczono podstawy przyznania Senatowi jurysdykcji do postępowania w sprawie byłego prezydenta na podstawie tekstu Konstytucji Stanów Zjednoczonych, a także dokumentację z okresu konwencji filadelfijskiej potwierdzającą intencję autorów Konstytucji Stanów Zjednoczonych, towarzyszącą uznaniu takiej możliwości, popartą dalej historycznymi precedensami kongresowymi przyznającymi Senatowi odpowiednie umocowanie. W tekście mocno wybrzmiewa argument o braku „styczniowego wyjątku" („January exception") w kontekście odpowiedzialności prezydenta za czyny będące podstawą impeachmentu[53].

Argumenty przeciwko takiemu precedensowi, oparte przede wszystkim na interpretacji przepisów konstytucyjnych, prezentowane były przez dwie grupy: mniejszą grupę specjalistów (prawników) i liczniejszą grupę senatorów podczas przygotowań do i w trakcie procedowania artykułu impeachmentu przeciwko D. Trumpowi w Senacie. Pojawiło się wtedy zalecenie dużej ostrożności wobec procedowania oskarżenia eksprezydenta (obecnie zwykłego obywatela). Podawane były argumenty wprost uzasadniające brak podstaw prawnych w ustawie zasadniczej, czyli niekonstytucyjność działań Senatu. W myśl tej argumentacji tekst Konstytucji Stanów Zjednoczonych nie pozwala na impeachment byłych urzędników. Można go przeprowadzić jedynie wobec osób sprawujących urząd, a właściwa wykładnia obejmuje tak postępowanie przed Izbą Reprezentantów, jak i przed Senatem. Podnoszono także, że głosowanie nad sprawą eksprezydenta niesie za sobą ustanowienie precedensu skazywania byłych prezydentów, co samo w sobie jest tworzeniem nowej politycznej broni[54].

Odpowiedź na zarzut z artykułu impeachmentu, którą przygotowali prawnicy reprezentujący D. Trumpa, oparta była na tym samym rozumowaniu. W pierwszej kolejności na mocy przepisów Konstytucji Stanów Zjednoczonych, które wymagają, aby osoba podlegająca impeachmentowi była urzędnikiem, zanegowano konstytucyjność senackiego etapu postępowania. Skoro – dowodzili prawnicy – 45. prezydent nie jest już prezydentem, treść klauzuli „zostaje usunięty z urzędu" nie może zostać zrealizowana przez Senat, a przez to postępowanie toczące się przed Senatem

---

[53] J. Raskin, D. DeGette, D. Cicilline, J. Castro, E. Swalwell, T. Lieu, S. Plaskett, M. Dean, J. Neguse, *Trial Memorandum of the United States House of Representatives in the Impeachment Trial of President Donald J. Trump*, Feb. 2, 2021, s. 48, <https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/house_trial_brief_final.pdf>, dostęp 5 II 2021.

[54] M. DeBonis, S.M. Kim, *Nearly All GOP Senators Vote Against Impeachment Trial for Trump, Signaling Likely Acquittal*, "The Washington Post", Jan. 27, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/gop-senators-to-question-basis-for-trump-impeachment-signaling-likely-acquittal/2021/01/26/cd7397dc-6002-11eb-9061-07abcc1f9229_story.html>, dostęp 30 I 2021; P. Bobbit, *Is Impeachment the Right Instrument to Punish Donald Trump?*, "The Washington Post", Jan. 24, 2021, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/01/24/is-impeachment-right-instrument-punish-donald-trump/>, dostęp 30 I 2021; J.M. Luttig, *Once Trump Leaves Office, the Senate Can't Hold and Impeachment Trial*, "The Washington Post", Jan. 12, 2021, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/01/12/once-trump-leaves-office-senate-cant-hold-an-impeachment-trial/>, dostęp 30 I 2021.

jest „*void ab initio* jako nieważność prawna [oryg. *legal nulllity* – I.K.] jawnie sprzeczna z jasnym językiem Konstytucji"[55].

Dalej zamieszczono analizę fragmentu konstytucyjnego przepisu dotyczącego wyroku w procedurze. Wyrok ten nie może wykraczać poza usunięcie z urzędu oraz utratę zdolności do przyjęcia i pełnienia jakiejkolwiek funkcji publicznej w przyszłości. Zdaniem autorów usunięcie z urzędu jest warunkiem poprzedzającym (oryg. *condition precedent*), który musi wystąpić wcześniej oraz wspólnie z dyskwalifikacją do piastowania stanowisk w przyszłości, a zatem fakt, że Senat nie może usunąć z urzędu 45. prezydenta, którego kadencja upłynęła, skutkuje nieistotnością twierdzenia postawionego w zarzucie[56].

VI. Drugi impeachment prezydenta Donalda Trumpa – procedura w Senacie

Rozprawa przed Senatem rozpoczęła się po wyborach uzupełniających, zorganizowanych równolegle z prezydenckimi, w których (w wyniku powtórzonych wyborów w stanie Georgia) po raz pierwszy od 2001 r. doszło do podziału miejsc równo po 50. Głos przeważający w przypadku remisu w głosowaniu to głos formalnego przewodniczącego Senatu, którym jest wiceprezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki[57]. W konsekwencji w kadencji 2021–2022 w amerykańskiej izbie wyższej Kongresu większość należy do Partii Demokratycznej, którą popiera wiceprezydent Kamala Harris. Oznacza to również, że do uznania winy prezydenta potrzeba oprócz 50 głosów demokratów dodatkowo 17 głosów republikanów, a do zablokowania możliwości sprawowania funkcji publicznych w przyszłości – tylko jednego takiego dodatkowego głosu.

---

[55] Argument wskazujący na nieważność *ab initio* pojawia się jeszcze kilkakrotnie w odpowiedzi, której autorami są Bruce Lee Castor, Jr., oraz David Schoen. B.L. Castor, Jr., D. Schoen, *Answer of President Donald John Trump, 45th President of the United States, to Article I: Incitement of Insurrection*, <https://www.nytimes.com/interactive/2021/02/02/us/politics/trump-brief-defense-impeachment.html>, dostęp 30 I 2021.

[56] W dalszych częściach odrzucony jest argument o zaangażowaniu D. Trumpa w powstanie lub rebelię przeciwko Stanom Zjednoczonym Ameryki i złamanie prezydenckiej przysięgi składanej przy obejmowaniu urzędu. Jako kluczowy pada argument ochrony, którą daje I Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych zapewniająca wolność słowa w kontekście wypowiedzi D. Trumpa odnoszących się do wyników wyborów prezydenckich i tego, co mówił 6 stycznia 2021 r. Pojawia się też zaprzeczenie wobec zarzutu dotyczącego intencji ingerowania przez D. Trumpa w liczenie głosów 6 stycznia, podżegania do powstania przeciwko władzy państwowej czy destrukcyjnych zachowań uczestników protestów. Zanegowane jest także twierdzenie, że D. Trump w rozmowie telefonicznej z Sekretarzem Stanu Georgia B. Raffenspergerem nakłaniał rozmówcę do podjęcia działań zmierzających do odwrócenia szali zwycięstwa na jego korzyść. Wreszcie zaprzecza się w odpowiedzi twierdzeniu, że D. Trump zagroził bezpieczeństwu Stanów Zjednoczonych Ameryki i rządowych instytucji. *Ibidem.*

[57] Zgodnie z sekcją 3 art. I Konstytucji Stanów Zjednoczonych: „Wiceprezydent Stanów Zjednoczonych jest prezydentem Senatu; nie bierze jednak udziału w głosowaniu, chyba że zachodzi równość głosów".

Wyraźnym sygnałem wskazującym na odmienność tej części postępowania było oświadczenie Przewodniczącego Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych – Johna Robertsa – że nie będzie on przewodniczył posiedzeniom Senatu, do czego w przypadku impeachmentu prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki upoważnia go Konstytucja Stanów Zjednoczonych (i w takiej roli J. Roberts występował w procedurze senackiej z 2020 r.[58]). W zaistniałej sytuacji obradom Senatu przewodniczył senator Patrick Leahy upoważniony do tej roli jako przewodniczący Senatu *pro tempore*. Sędzia J. Roberts nie uzasadnił swojej decyzji, więc trudno było ocenić, czy uznał on procedurę za bezpodstawną, czy jedynie – swój udział za niekonieczny. Jednak symboliczny wymiar tego oświadczenia wykorzystywany był chętnie przez obrońców tezy o niekonstytucyjności procedowania zarzutów wobec D. Trumpa, a przez oskarżających uznawany za zupełnie nieistotny formalnie[59].

Pierwsze głosowanie formalne w Senacie (przeprowadzone 27 stycznia 2021 r.) ujawniło, że zdobycie 17 głosów partii, z której poparciem D. Trump zdobył władzę, będzie trudne, o ile nie niemożliwe. Jeden z republikańskich senatorów poddał pod głosowanie wniosek o uznanie procedury impeachmentu D. Trumpa za niekonstytucyjną. Wniosek przepadł, ale większością 55 do 45, co pokazało, że demokraci mogli liczyć na wsparcie jedynie pięciu republikańskich członków izby wyższej[60].

Mając na uwadze możliwość niedopuszczenia zeznań świadków w postępowaniu przed Senatem, przedstawiciel Izby Reprezentantów wezwał D. Trumpa do złożenia odpowiednich zeznań w sprawie i przypomniał, że prezydent nie jest objęty immunitetem w sprawach sądowych toczących się podczas pełnienia urzędu[61]. Prawnicy D. Trumpa odpowiedzieli w jego imieniu odmownie i przedstawili rozwinięte uzasadnienie decyzji, a także argumenty przeciwko senackiemu postępowaniu w *Memorandum* sporządzonym 8 lutego 2021 r.[62] W replice Izby Reprezentantów opublikowanej jeszcze tego samego dnia w skrócie odniesiono się do argumentów przeciwników i przypomniano historyczne, polityczne i prawne uzasadnienie legalności podejmowanych działań[63].

---

[58] J. Biskupic, *John Roberts Presides Over the Impeachment Trial – but He Isn't in Charge*, CNN, Jan. 22, 2020, <https://edition.cnn.com/2020/01/21/politics/john-roberts-trump-impeachment-trial-strategy/index.html>, dostęp 29 I 2021.

[59] A. Howe, *Roberts Will not Preside Over Impeachment Trial*, SCOTUSblog, Jan. 25, 2021, <https://www.scotusblog.com/2021/01/roberts-will-not-preside-over-impeachment-trial/>, dostęp 28 I 2021.

[60] C. Foran, M. Raju, T. Barret, *Rand Paul Calls Impeachment 'Dead on Arrival' after Most Republicans Signal that Trial Is Unconstitutional*, CNN, Jan. 27, 2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/26/politics/rand-paul-test-vote-impeachment-trial-constitutionality/index.html>, dostęp 29 I 2021.

[61] J. Raskin, [*Letter*], Feb. 4, 2021, <https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/president_trump_letter.pdf?utm_campaign=5737-519>, dostęp 10 II 2021.

[62] B.L. Castor, Jr., D. Schoen, M.T. van der Veen, *Trial Memorandum of Donald J. Trump, 45th President of the United States of America*, Feb. 8, 2021, <https://int.nyt.com/data/documenttools/trump-defense-impeachment-trial/3a17fbb266bf3bf5/full.pdf>, dostęp 10 II 2021.

[63] J. Raskin, D. DeGette, D. Cicilline, J. Castro, E. Swalwell, T. Lieu, S. Plaskett, M. Dean, J. Neguse, *Replication of the United States House of Representatives to the Answer of President Donald J. Trump to the Article of Impeachment*, Feb. 8, 2021, <https://judiciary.house.gov/news/documentsingle.aspx?DocumentID=4209>, dostęp 10 II 2021.

Rozprawę przed Senatem rozpoczęło przyjęcie zasad i porządku procedowania, po czym nastąpiła pierwsza debata poświęcona pytaniu o konstytucyjność prowadzenia senackiej części procesu, podczas której szczegółowo przedstawiono wskazane powyżej argumenty za legalnością procedowania i przeciwko niej. *Impeachment managers* już na tym etapie wykorzystali możliwość przedstawienia nagrań z ataku na Kapitol, odwołali się do tekstu Konstytucji Stanów Zjednoczonych, jak również intencji jej twórców w kontekście brytyjskich doświadczeń, procedury W.W. Belknapa i W. Blounta oraz do współczesnych analiz konstytucjonalistów, a także w dużej mierze do emocji towarzyszących im osobiście 6 stycznia 2021 r. Obrońcy D. Trumpa konsekwentnie utrzymywali, że rozprawa w Senacie nie powinna się toczyć. Uznali powoływanie się na precedens W. Hastingsa za absurdalne wobec odcięcia od brytyjskiego imperium, czego ostatecznym dowodem była właśnie Konstytucja Stanów Zjednoczonych. Zawarte w niej przepisy wprost ograniczają zastosowanie impeachmentu do urzędujących urzędników po to, aby uniemożliwić oskarżanie i skazywanie osób, które zakończyły urząd w nieokreślonej przeszłości. Podkreślali też, że nie ma potrzeby stosowania wobec D. Trumpa sankcji polegającej na usunięciu go z urzędu, bo to się już dokonało (w wyniku wyborów, które wygrał jego kontrkandydat), a każda inna sankcja wymaga odrębnego postępowania sądowego. Debatę zakończyło głosowanie, w którym (zgodnie z wcześniejszymi kalkulacjami) większością 56 do 44 przegłosowana została decyzja o tym, że Senat ma umocowanie do sądzenia byłego prezydenta, któremu Izba Reprezentantów postawiła zarzuty w procedurze impeachmentu[64]. Ustanowiono zatem kolejny, historyczny precedens o charakterze politycznym, który z całą pewnością będzie wpływał na przyszłe potencjalne postępowania mające na celu usunięcie z urzędu federalnych urzędników.

W dalszej części rozprawy przed Senatem, przez dwa dni, zespół oskarżycielski Izby Reprezentantów prezentował argumenty uzasadniające zarzut z artykułu impeachmentu i odwoływał się do wypowiedzi D. Trumpa jako długofalowo budujących poczucie przegranej po wyborach i bezpośrednio podżegających do ataku na Kapitol. Linia obrony byłego prezydenta, prezentowana przez niecałe trzy godziny, polegała przede wszystkim na wykazaniu, że słowa oskarżonego podlegają ochronie I Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych gwarantującej wolność słowa[65].

Niezależnie od skali emocji towarzyszących senackiej rozprawie (łącznie z wycofywaniem wniosku o powołanie świadków) oraz prób *stricte* prawnej argumentacji za koniecznością wyciągnięcia konsekwencji wobec D. Trumpa połączonych z charakterystyczną dla amerykańskiej natury grą emocjami na sali rozpraw (wszak senatorowie występowali w podwójnej roli – sędziego i ławy przysięgłych) demokratom nie udało się przekonać odpowiedniej liczby republikańskich senatorów, gdyż tylko siedmioro z nich zagłosowało za uznaniem zarzutów[66]. Tym samym 43 głosami republikańskich

[64] Na podstawie przeprowadzonych przez autorkę tekstu obserwacji telewizyjnej transmisji procesu dostępnej na żywo w stacji CNN w dniach 9–13 lutego 2021 r.

[65] *Ibidem*.

[66] *Roll Call Vote 117th Congress – 1st Session*, <https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=117&session=1&vote=00059>, dostęp 14 II 2021.

sprzymierzeńców byłego prezydenta D. Trumpa uniewinniono od stawianych mu zarzutów, co uniemożliwiło głosowanie nad kluczową sankcją zakazu sprawowania funkcji publicznych w przyszłości.

Kolejny, czwarty raz w historii Stanów Zjednoczonych Ameryki, prezydencki impeachment zakończył się uniewinnieniem. Po raz pierwszy jednak nieliczni, ale jednak, senatorowie prezydenckiej partii głosowali za uznaniem go za winnego zarzucanych mu czynów i w tym kontekście było to głosowanie bezprecedensowe.

VII. Podsumowanie

Drugi impeachment prezydenta ustanowił precedens w wielu wymiarach: jako pierwszy drugi impeachment tego samego prezydenta; jako pierwszy impeachment, w którym największa liczba członków partii (dzięki której objął urząd) zagłosowała za postawieniem go w stan oskarżenia; wreszcie jako pierwszy impeachment, w którym Senat głosował nad uznaniem za winnego prezydenta, którego kadencja dobiegła końca przed tym głosowaniem, i w którym jacykolwiek partyjni sojusznicy uznali winę „swojego" prezydenta. Fakt podjęcia działań przez Senat, a także argumenty podnoszone podczas ustalania zasadności senackiej procedury oraz jej reguł potwierdziły przywiązanie do precedensu w praktyce funkcjonowania władzy ustawodawczej w konstytucyjnie określonych procedurach. Niezależnie od ostatecznego uniewinnienia powstała praktyka głosowania nad oskarżeniem byłego już prezydenta, co wydatnie wzmocniło argumentację wykluczającą możliwość uniknięcia odpowiedzialności politycznej za działania podjęte w ostatnich tygodniach prezydentury. Czterdziestego piątego prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki uniewinniono. Próby dochodzenia odpowiedzialności za wydarzenia z 6 stycznia 2021 r. polegają obecnie na pracy komisji śledczej w Kongresie, która może być wykorzystana w trakcie procesów sądowych wytaczanych przeciwko D. Trumpowi.

Odnotować należy, że w obydwóch ostatnich postępowaniach w ramach impeachmentu niebezpiecznie skrócono procedurę senacką. Wystarczy proste porównanie: senacka rozprawa prezydenta A. Johnsona trwała 83 dni, prezydenta B. Clintona – 37 dni, w pierwszym impeachmencie prezydenta D. Trumpa – 21 dni, a w ostatnim podejściu skurczyła się do pięciu dni. Takie politycznie skalkulowane przyspieszenie świadczy o znacznej powierzchowności analizy przedstawianych zarzutów, a konsekwentny brak etapu dowodowego w formie przesłuchania świadków (w tym samego oskarżonego) oznacza ignorancję fundamentalnych zasad procesowych, które nawet w politycznym procesie powinny być zachowane.

W kontekście interpretacji amerykańskiej ustawy zasadniczej po raz kolejny potwierdziła się aktualność szkoły wykładni oryginalnej (inaczej tekstualnej czy intencjonalnej)[67] Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Zarówno zwolennicy tezy o prawidłowości

[67] F. Ciepły, *Oryginalizm interpretacyjny czy żyjące źródła prawa? Polityczny wymiar aktywizmu sędziowskiego*, „Forum Prawnicze" 2018, nr 2(46), s. 42–52; T. Gizbert-Studnicki, *Interpretacja wzorców konstytucyjnych z perspektywy filozofii prawa*, „Przegląd Konstytucyjny" 2017, nr 3, s. 33–49.

senackiego postępowania wobec drugiego impeachmentu, jak i orędownicy tezy o jego niekonstytucyjności bezpośrednio powoływali się na zwroty użyte w treści Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Ci pierwsi często sięgali też do historycznych dokumentów, aby udowodnić założenia jej autorów, czyli *Founding Fathers* Stanów Zjednoczonych Ameryki, i pilnowali, aby ta właśnie wykładnia – jako oczywista – stała się przewodnim argumentem.

Jedyną szansą na wiążącą odpowiedź na pytanie o legalność procedowania oskarżenia byłego prezydenta w Senacie byłaby sądowa wykładnia Konstytucji Stanów Zjednoczonych, ostatecznie zaś głos dziewięciu sędziów Sądu Najwyższego w tej sprawie. Biorąc jednak pod uwagę precedens z 1993 r., trudno oczekiwać, aby teraz Sąd Najwyższy zdecydował się na udział w debacie na temat politycznego procesu i tym samym odwrócił swój precedens. Aktualnie zatem o tym, które działania mogą zostać uznane za podstawy zarzutów w artykułach impeachmentu, decyduje Izba Reprezentantów. Senat zaś w pełni samodzielnie rozstrzyga o tym, czy i w jaki sposób zarzuty te procedować we własnym postępowaniu. Czynnikiem decydującym pozostaje więc polityczny układ sił w obu izbach Kongresu.

Bibliografia

Źródła

About Impeachment. Senate Trials, <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/impeachment/impeachment-list.htm>.

Answer of President Donald John Trump, 45th President of the United States, to Article I: Incitement of Insurrection, <https://www.nytimes.com/interactive/2021/02/02/us/politics/trump-brief-defense-impeachment.html>.

Castor, Jr., B.L., Schoen D., *Answer of President Donald John Trump, 45th President of the United States, to Article I: Incitement of Insurrection*, <https://www.nytimes.com/interactive/2021/02/02/us/politics/trump-brief-defense-impeachment.html>.

Castor, Jr., B.L., Schoen D., van der Veen M.T., *Trial Memorandum of Donald J. Trump, 45th President of the United States of America*, Feb. 8, 2021, <https://int.nyt.com/data/documenttools/trump-defense-impeachment-trial/3a17fbb266bf3bf5/full.pdf>.

Constitutional Law Scholars on Impeaching Former Officers, January 21, 2021, <https://www.politico.com/f/?id=00000177-2646-de27-a5f7-3fe714ac0000>.

H. Res. 21 – *Calling on Vice President Michael R. Pence to convene and mobilize the principal officers of the executive departments of the Cabinet to activate section 4 of the 25th Amendment to declare President Donald J. Trump incapable of executing the duties of his office and to immediately exercise powers as acting President*, Jan. 11, 2021, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/21>.

H. Res. 24 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for High Crimes and Misdemeanors*, 117th Congress (2021–2022), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/24>.

H. Res. 755 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for High Crimes and Misdemeanors*, 116th Congress (2019–2020), <https://www.congress.gov/bill/

116th-congress/house-resolution/755/all-actions?q=%7B%22roll-call-vote%22%3A%22all%22%7D>.

H. Res. 798 – *Appointing and Authorizing Managers for the Impeachment Trial of Donald John Trump, President of the United States*, 116th Congress (2019–2020), <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/798>.

House Practice: A Guide to the Rules, Precedents and Procedures of the House, Y 1.2:P 88/2 (2017), <https://www.govinfo.gov/app/details/GPO-HPRACTICE-112>.

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki w tłumaczeniu A. Pułły, wersja opublikowana na stronie Sejmu RP, <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html>.

Letter to Speaker Nancy Pelosi on 25th Amendment Resolution, January 12, 2021, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/letter-speaker-nancy-pelosi-25th-amendment-resolution/>.

Nixon *v.* United States, Supreme Court of the United States, 506 U.S. 224 (1993), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/506/224/>.

On Motion to Table: H. Res. 646: Impeaching Donald John Trump, President of the United States, of high misdemeanors, <https://www.govtrack.us/congress/votes/115-2017/h658>.

Procedure and Guidelines for Impeachment Trials in the United States Senate, 99th Congress 2d Session, Document 99–33, August 15, 1986, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CDOC-99sdoc33/pdf/CDOC-99sdoc33.pdf>.

Raskin J., [*Letter*], Feb. 4, 2021, <https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/president_trump_letter.pdf?utm_campaign=5737-519>.

Raskin J., DeGette D., Cicilline D., Castro J., Swalwell E., Lieu T., Plaskett S., Dean M., Neguse J., *Replication of the United States House of Representatives to the Answer of President Donald J. Trump to the Article of Impeachment*, Feb. 8, 2021, <https://judiciary.house.gov/news/documentsingle.aspx?DocumentID=4209>.

Raskin J., DeGette D., Cicilline D., Castro J., Swalwell E., Lieu T., Plaskett S., Dean M., Neguse J., *Trial Memorandum of the United States House of Representatives in the Impeachment Trial of President Donald J. Trump*, Feb. 2, 2021, <https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/house_trial_brief_final.pdf>.

Roll Call Vote 117th Congress – 1st Session, <https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=117&session=1&vote=00059>.

S. Res.16 – *A Resolution to Provide for Related Procedures Concerning the Article of Impeachment Against Donald John Trump, President of the United States*, 117th Congress (2021–2022), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-resolution/16>.

U.S. Constitution, Cornell Law School Legal Information Institute, <https://www.law.cornell.edu/constitution/articlei#section3>.

Piśmiennictwo

Amar A.R., *On Impeaching Presidents*, "Hofstra Law Review" 1999, vol. 28(2).

Biskupic J., *John Roberts Presides Over the Impeachment Trial – but He Isn't in Charge*, CNN, Jan. 22, 2020, <https://edition.cnn.com/2020/01/21/politics/john-roberts-trump-impeachment-trial-strategy/index.html>.

Blake A., *The GOP's Looming Impeachment Strategy: Focus on the Constitution, not Trump*, "The Washington Post", Jan. 23, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/01/23/can-you-impeach-former-president/>.

Bloch S.L., *Can We Indict a Sitting President?*, foreword to *Ought a President of the United States Be Prosecuted*, "Nexus" 1997, vol. 2.

Bobbit P., *Is Impeachment the Right Instrument to Punish Donald Trump?*, "The Washington Post", Jan. 24, 2021, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/01/24/is-impeachment-right-instrument-punish-donald-trump/>.

Bownam III F.O., *British Impeachments (1376–1787) and the Preservation of the American Constitutional Order*, "Hastings Constitutional Law Quarterly" 2019, vol. 46(4).

Bowman III F.O., Sepinuck S.L., *High Crimes and Misdemeanors: Defining the Constitutional Limits on Presidential Impeachment*, "Southern California Law Review" 1999, vol. 72.

Broderick A. O.P., *Citizens' Guide to Impeachment of a President: Problem Areas*, "Catholic University Law Review" 1973, vol. 23(2).

Broughton J.R., *Conviction, Nullification, and the Limits of Impeachment as Politics*, "Case Western Reserve Law Review" 2017, vol. 68.

Ciepły F., *Oryginalizm interpretacyjny czy żyjące źródła prawa? Polityczny wymiar aktywizmu sędziowskiego*, „Forum Prawnicze" 2018, nr 2(46).

Cole J.P., Garvey T., *Impeachment and Removal*, Congressional Research Service 7–5700, October 29, 2015, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R44260.pdf>.

Cole J.P., Garvey T., *The Impeachment and Trial of a Former President*, Congressional Research Service, LSB10565, Jan. 15, 2021, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10565>.

Cooper Ch., *The Constitution Doesn't Bar Trump's Impeachment Trial*, "The Wall Street Journal", Feb. 7, 2021, <https://www.wsj.com/articles/the-constitution-doesnt-bar-trumps-impeachment-trial-11612724124>.

DeBonis M., Kim S.M., *Nearly all GOP Senators Vote Against Impeachment Trial for Trump, Signaling Likely Acquittal*, "The Washington Post", Jan. 27, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/gop-senators-to-question-basis-for-trump-impeachment-signaling-likely-acquittal/2021/01/26/cd7397dc-6002-11eb-9061-07abcc1f9229_story.html>.

Deng B., *As It Happened: Police Oficer Killed in Attack on US Capitol*, BBC News Apr. 2, 2021, <https://www.bbc.com/news/live/world-56620242>.

Doyle Ch., *Impeachment Grounds: Part 2: Selected Constitutional Convention Materials*, CRS Report for Congress 98-894A, Oct. 30, 1998, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/98-894>.

Duehren A., *Senate Rejects Witnesses in Trump Impeachment Trial*, "The Wall Street Journal", Jan. 31, 2020, <https://www.wsj.com/articles/trump-impeachment-trial-senators-vote-on-witnesses-11580508468>.

Epstein R.J., Glueck K., *10 Republicans Voted to Impeach Trump. The Backlash Has Been Swift.*, "The New York Times", Jan. 23, 2021, <https://www.nytimes.com/2021/01/23/us/politics/republican-who-wont-vote-to-impeach-trump.html>.

The Expulsion Case of William Blount of Tennessee (1797), <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/expulsion/Blount_expulsion.htm>.

Fahrenthold D.A., Gardner A., Jacobs S., Hsu S.S., *Trump Faces an Onslaught of Legal Problems, as Investigations and Dozens of Lawsuits Trail Him from Washington to Florida*, "The Washington Post", Mar. 20, 2021, <https://www.washingtonpost.com/politics/trump-investigations-lawsuits/2021/03/17/1ca3806c-8379-11eb-81db-b02f0398f49a_story.html>.

Feerick J.D., *Impeaching Federal Judges: A Study of the Constitutional Provisions*, "Fordham Law Review" 1970, vol. 39(1).

Foran C., Raju M., Barret T., *Rand Paul Calls Impeachment 'Dead on Arrival' after Most Republicans Signal that Trial is Unconstitutional*, CNN, Jan. 27, 2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/26/politics/rand-paul-test-vote-impeachment-trial-constitutionality/index.html>.

Gerhardt M.J., *The Federal Impeachment Process. A Constitutional and Historical Analysis*, The University of Chicago Press, Chicago–London 2000.

Gerhardt M.J., *The Historical and Constitutional Significance of the Impeachment and Trial of President Clinton*, "Hofstra Law Review" 1999, vol. 28.

Gizbert-Studnicki T., *Interpretacja wzorców konstytucyjnych z perspektywy filozofii prawa*, „Przegląd Konstytucyjny" 2017, nr 3.

Herb J., Raju M., *House Delivers Impeachment Article to Senate, Triggering Only 4th Impeachment Trial of a President in US History*, CNN, Jan. 26, 2021, <https://edition.cnn.com/2021/01/25/politics/impeachment-article-senate-house/index.html>.

Horts P., *The Politics of Removal: The Impeachment of a President*, [w:] *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy*, red. M.T. Oswald, Palgrave Macmillan, Cham 2020, https://doi.org/10.1007/978-3-030-24792-8.

Howe A., *Roberts Will not Preside Over Impeachment Trial*, SCOTUSblog, Jan. 25, 2021, <https://www.scotusblog.com/2021/01/roberts-will-not-preside-over-impeachment-trial/>.

Hughes S., Wise L., *Most Senators Reject Constitutionality of Trump Impeachment*, "The Wall Street Journal", Jan. 26, 2021, <https://www.wsj.com/articles/republicans-challenge-trump-impeachment-trial-11611683182>.

Jarczewska A., *Stany Zjednoczone. Wielka polityka w cieniu impeachmentu*, „Rocznik Strategiczny" 2019, vol. 20.

Jaskiernia J., *Zagadnienie podstaw do wszczęcia procedury impeachment przeciwko urzędnikom federalnym w prawie i praktyce ustrojowej Stanów Zjednoczonych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1975, nr 4.

Kalt B.C., *The Constitutional Case for the Impeachability of Former Federal Officials: An Analysis of the Law, History, and Practice of Late Impeachment*, "Texas Review of Law and Politics" 2001, vol. 6(3).

Kraśnicka I., Ludwikowska A., *Wprowadzenie do systemu prawa Stanów Zjednoczonych*, TNOiK, Toruń 2012.

Kurland P.B., *Watergate, Impeachment, and the Constitution*, "Mississippi Law Journal" 1974, vol. 45.

Laidler P., *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki. Przewodnik*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007.

Laidler P., *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki: od prawa do polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.

Luttig J.M., *Once Trump Leaves Office, the Senate Can't Hold and Impeachment Trial*, "The Washington Post", Jan. 12, 2021, <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/01/12/once-trump-leaves-office-senate-cant-hold-an-impeachment-trial/>.

Małajny R.M., *Doktryna podziału władzy „Ojców Konstytucji" USA*, Uniwersytet Śląski, Katowice 1985.

McDowell G.L., *High Crimes and Misdemeanors: Recovering the Intentions of the Founders*, "George Washington Law Review" 1999, vol. 67.

Murphy J., *Trump Impeached for the Second Time*, BBC, Jan. 14, 2021, <https://www.bbc.com/news/live/world-us-canada-55645957>.

Obremski M., *Szef FBI: atak na Kapitol uznajemy za akt „krajowego terroryzmu"*, PAP, 3.03.2021, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C825700%2Cszef-fbi-atak-na-kapitol-uznajemy-za-akt-krajowego-terroryzmu.html>.

Prakash S.B., *The Age of the Winning Executive: The Case of Donald J. Trump*, "Harvard Law Review Forum" 2020, vol. 134, <https://harvardlawreview.org/2020/12/the-age-of-the-winning-executive/>.

Rybicki E., Greene M., *The Impeachment Process in the House of Representatives*, Congressional Research Service R45769, November 14, 2019, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45769>.

Rybicki E., Greene M., *The Impeachment Process in the Senate*, Congressional Research Service R46185, January 21, 2020, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45769.pdf>.

Standard of Proof in Senate Impeachment Proceedings, CRS Reports for Congress, 98–990 A, January 7, 1999, <https://www.everycrsreport.com/files/19990107_98-990_d6859ff270d48d7e6b8205632a91fe8cf39e1c79.pdf>.

Steilen M., *Bills of Attainder*, "Houston Law Review" 2016, vol. 53(3).

Thomas Jefferson to Spencer Roane, *6 September 1819*, Founders Online, National Archives, <https://founders.archives.gov/documents/Jefferson/03-15-02-0014>.

Turley J., *Senate Trials and Factional Disputes: Impeachment as Madisonian Device*, "Duke Law Journal" 1999, vol. 49(1).